

ШИФР: ДИСКУРС НАСИЛЬСТВА

Робота на Всеукраїнський конкурс студентських наукових робіт
у галузі «Соціологічні науки»

на тему:

**«КОНСТРУЮВАННЯ ДИСКУРСУ ГЕНДЕРНО-
ОБУМОВЛЕНОГО НАСИЛЬСТВА ЧЕРЕЗ СМАРТМОБ «Я НЕ
БОЮСЬ СКАЗАТИ»**

Зміст

РОЗДІЛ І	3
Смартмоб як об’єкт контент-аналітичного дослідження	3
РОЗДІЛ ІІ	4
Специфіка формування дискурсу гендерно-обумовленого насильства через смартмоби	4
РОЗДІЛ ІІІ	5
Емпіричне контент-аналітичне дослідження «Конструювання дискурсу гендерно-обумовленого насильства через смартмоб «Я не боюсь сказати»	5
3.1. Розробка категорій	8
3.1.1. Гіпотези дослідження	8
3.1.2. Інструментарій дослідження	9
3.2. Методичний пакет	10
3.3. Результати контент-аналітичного дослідження	13
3.4. Висновки контент-аналітичного дослідження	29
Список використаних джерел	31
ДОДАТКИ	33
Додаток А – Апробація результатів дослідження	33
Додаток Б – Фрагмент кодифікатору контент-аналізу	43
Додаток В – Обґрунтування джерел, що використовуються у дослідженні ...	44
Додаток Г – Фрагмент кодувального бланку контент-аналізу	46

РОЗДІЛ І

Смартмоб як об'єкт контент-аналітичного дослідження

Сучасний світ є глобальним інформаційним простором, у якому безперервно відбуваються процеси створення та споживання інформації. В епоху стрімкого розвитку інформаційних технологій Інтернет є засобом соціальної комунікації, а також одним з механізмів впливу на суспільство. Мережа стає простором для формування та функціонування специфічних спільнот, реалізації суспільних дій, які створюють умови для трансформаційних процесів. Формою самоструктурованої соціальної організації є смартмоб (розумний натовп), утворений внаслідок розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та комп'ютеризації суспільства.

Термін «смартмоб» був введений американським соціологом Говардом Рейнгольдом у 2002 році [1, с. 4]. Відповідно до теорії Рейнгольда смартмоб, на противагу неусвідомленому натовпу, характеризується організованою, інтелектуальною, цілеспрямованою поведінкою, яка є ефективним способом подолання суспільних проблем. Сьогодні деякі смартмоби характеризуються прагненням соціальних суб'єктів привернути увагу громадськості до актуальних проблем сучасного суспільства, застосовуючи механізми Інтернет-комунікації. Перевага таких віртуальних угруповань полягає у полегшенні та зменшенні витрат на координацію суспільних дій. З кожним днем кількість користувачів соціальних мереж зростає, а це означає, що залучення до смартмобів може досягати надзвичайно великих масштабів.

Смартмоб як специфічна форма соціальної організації та спосіб вияву соціальної активності привертає увагу соціологів з точки зору передумов їх виникнення, особливостей розгортання та впливу на суспільство. Новим явищем, яке полегшує координацію суспільних дій та забезпечує обговорення значущої ідеї, або проблеми, стали мережеві смартмоби. Такі смартмоби особливо цікавлять соціологів через їх порівняну новизну та здатність впливати на трансформаційні суспільні процеси засобами Інтернет-комунікації. Смартмоби згуртовують людей навколо проблем дискримінації, насильства,

порушення прав різних соціальних груп відповідно до гендерних, вікових, етнічних, професійних та фізичних ознак. Серед найбільш значущих мережових смартмобів останніх років можна назвати такі: «Не бий дитину» (2016 р.), «Я не боюсь сказати» (2016 р.), «Me Too» – смартмоб проти сексуального насильства та домагань (2017 р.). Отже, явище смартмобу створює передумови для актуалізації соціально значущих тем, серед яких особливого розповсюдження набувають проблеми, пов'язані з розглядом статі як інструменту соціальної детермінації.

РОЗДІЛ II

Специфіка формування дискурсу гендерно-обумовленого насильства через смартмоби

Попри істотні позитивні зміни стратегій гендерної політики нерівність між чоловіками та жінками й досі залишається досить поширеною серед більшості країн. Гендерна нерівність породжує особливо складне для виявлення та подолання явище гендерно-обумовленого насильства, яке переважно носить латентний характер. Проте, сучасне явище смартмобу актуалізує та популяризує обговорення таких соціально значущих тем.

У зв'язку з тим, що дискурс розглядається як сукупність соціальних практик, в його межах конструюються та відтворюються зміст соціальної реальності. Конструювання дискурсу гендерно-обумовленого насильства відбувається у тісному зв'язку з контекстом, умовами протікання процесу комунікації та каналами передачі інформації під впливом багатьох факторів, а також культурно-соціальних норм, які формують гендерні ролі, стереотипи та нерівності. Гендерна нерівність, боротьба жінок за свої права у кін. XIX ст. – поч. XX ст. знайшли своє відображення у багаточисленних мітингах, демонстраціях та інших публічних заходах.

Сучасне суспільство є більш відкритим до обговорення значущих проблем, індивіди усвідомлюють цінність особистого досвіду та досвіду оточуючих людей. З іншого боку, сучасність характеризується ще більш

вагомим впливом засобів масової комунікації на поширення активності стосовно суспільно значущих проблем. У сучасному суспільстві простежуються тенденції до зображення гендерного насильства крізь призму засобів масової інформації: відбувається продукування та нав'язування маскулінних та фемінних моделей поведінки. Відповідно, смартмоби, як форма вияву мережевої активності користувачів, продукують та транслують моделі поведінки, норми та правила, які люди частіше не усвідомлено наслідують у повсякденному житті. Через Інтернет мережу ефективно реалізується принципи соціальної рефлексії, які пов'язані з здатністю індивідів співвідносити свою поведінку з поведінкою інших завдяки прямій, або опосередкованій залученості у процес Інтернет-комунікації. Щоденне висвітлення проблем гендерного насильства у засобах масової інформації вказує на зростання уваги громадськості до відповідних проблем, визнання масштабів та наслідків.

РОЗДІЛ III

Емпіричне контент-аналітичне дослідження «Конструювання дискурсу гендерно-обумовленого насильства через смартмоб «Я не боюсь сказати»

Актуальність дослідження полягає у тому, що сьогодні українське суспільство стикається з викликами вкорінених гендерних стереотипів, утисків, дискримінації, проявів насильства від яких переважно страждають саме жінки. У 2014 році на замовлення Фонду ООН у галузі народонаселення компанією GfK Ukraine було проведено національне репрезентативне опитування «Дослідження поширеності насильства щодо дівчат та жінок», результати якого підтвердили негативні тенденції: загалом 22% жінок у віці 15-49 років зізналися в досвіді фізичного або сексуального насильства [5, с. 49]. Жертви гендерно-обумовленого насильства рідко звертаються за допомогою до правоохоронних органів, а з боку суспільства простежуються настрої критики та звинувачення. За даними дослідження «Сучасне розуміння маскулінності: ставлення чоловіків до гендерних стереотипів і насильства щодо жінок», яке також було ініційоване Фондом ООН у галузі народонаселення у 2018 році, половина опитаних

чоловіків ставить під сумнів факт зґвалтування, якщо жінка перебувала під впливом алкоголю або наркотиків, 43% чоловіків – у випадках, якщо постраждала мала погану репутацію, третина опитаних – якщо жінка не чинила спротиву [6, с. 81]

З метою привертання уваги суспільства до проблем гендерно-обумовленого насильства влітку 2016 року був розпочатий всеукраїнський мережевий смартмоб «Я не боюся сказати» в соціальній мережі Facebook. Користувачі мережі Facebook викладали дописи, відмічаючи їх хештегами смартмобу (#янебоюсясказати, #янебоюсясказать, #янебоюсясказати, #янебоюсясказать), зокрема про власний життєвий досвід психологічного, фізичного, сексуального, економічного насилля. Цей смартмоб сприяв прискоренню розгляду законопроекту про внесення змін до деяких законів України в зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи «Про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами». Законопроект підписаний Президентом України 9 січня 2018 року. Вже у січні 2019 року закон України про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України набрав чинності. Смартмоб призвів до змін на законодавчому рівні, а це свідчить про його дієвість, як інструменту суспільних змін. Отже, **наукова проблема дослідження** полягає у недостатності вивчення структури й механізмів гендерно-обумовленого дискурсу у формі смартмобу.

Смартмоб «Я не боюся сказати» привернув увагу деяких дослідників: к. соц. н. Т. О. Марценюк та комп'ютерна лінгвістка Х. Скопик здійснили кількісний та якісний аналіз хештегу (за період з 05.07.2016 до 20.11.2016 р.), проаналізували передумови виникнення смартмобу, та динаміку його розгортання [2 с. 1-26]. Дослідниця Н. Стеблина аналізуючи сприйняття смартмобу «Я не боюся сказати» у російських та українських ЗМІ, прослідкувала специфіку формування медіа-події [3 с. 425-440].

Одним з методів, який обґрунтовано можна застосувати для дослідження смартмобу, є контент-аналіз. Дописи постають доступними для вивчення

документами завдяки різноманітним технікам методу. Формалізований контент-аналіз в межах дослідження явища смартмобу надає змогу здійснити кількісний опис змістовного наповнення дописів, розкрити певні характеристики соціальної дійсності, відображеної в цих документах.

Об'єкт дослідження: дискурс щодо гендерно-обумовленого насильства.

Емпіричний об'єкт дослідження: дописи з хештегами смартмобу «Я не боюсь сказати», викладені у мережі Facebook.

Предмет дослідження: специфіка конструювання дискурсу гендерно-обумовленого насильства через смартмоб «Я не боюсь сказати».

У межах дослідження ми маємо за *метою* дослідити та охарактеризувати особливості конструювання дискурсу гендерного-обумовленого насильства через смартмоб «Я не боюсь сказати» в соціальній мережі Facebook. Для досягнення мети дослідження необхідно вирішити наступні *завдання*:

1. Визначити якою є залученість користувачів мережі (жінок і чоловіків) та спільнот до обговорення проблем гендерно-обумовленого насильства.
2. Охарактеризувати змістовне наповнення дописів смартмобу.
3. З'ясувати чи впливає стать автора допису на вираження настроїв підтримки, або критики смартмобу.
4. Охарактеризувати репрезентацію у дописах смартмобу різних видів гендерно-обумовленого насильства.
5. З'ясувати чи відбувається конструювання гендерної стратифікації через дописи смартмобу.
6. Охарактеризувати особливості конструювання дискурсу гендерного-обумовленого насильства через смартмоб «Я не боюсь сказати» в соціальній мережі Facebook, ґрунтуючись на результатах контент-аналітичного дослідження.

3.1. Розробка категорій

3.1.1. Гіпотези дослідження

1. Користувачі соціальної мережі Facebook є більш активними у обговоренні проблем гендерно-обумовленого насильства ніж спільноти:

1.1 Жінки частіше публікують дописи, які висвітлюють проблеми гендерно-обумовленого насильства, ніж чоловіки.

1.2 Чоловіки частіше публікують дописи, які висвітлюють проблеми гендерно-обумовленого насильства, ніж спільноти.

2. Змістовне наповнення дописів смартмобу переважно відображає суб'єктивне сприйняття авторами-користувачами мережі проблем гендерно-обумовленого насильства:

2.1. Автори дописів-користувачі мережі викладають у мережу скоріш первинні публікації ніж вторинні (репости).

2.2. Автори дописів-користувачі мережі скоріш розповідають історії про досвід насильства ніж виражають оціночні судження стосовно смартмобу (настрої підтримки / критики).

2.3. Автори дописів-користувачі мережі скоріш виражають оціночні судження стосовно смартмобу (настрої підтримки / критики) ніж поширюють посилання на статті.

3. Змістовне наповнення дописів смартмобу переважно відображає об'єктивне сприйняття авторами-спільнотами проблем гендерно-обумовленого насильства:

3.1. Автори дописів-спільноти викладають у мережу скоріш вторинні публікації (репости) ніж первинні.

3.2. Автори дописів-спільноти скоріш поширюють посилання на статті ніж виражають оціночні судження стосовно смартмобу (настрої підтримки / критики).

3.3. Автори дописів-спільноти скоріш виражають оціночні судження стосовно смартмобу (настрої підтримки / критики) ніж розповідають історії про досвід насильства.

4. Через дописи смартфонів у соціальній мережі Facebook транслуються різні моделі поведінки жінок та чоловіків:

4.1 Жінки скоріш підтримують смартфон: поширюють історії про досвід насильства та оціночні судження підтримки.

4.2 Чоловіки скоріш критикують смартфон: поширюють історії анекдотичного характеру та оціночні судження критики.

5. Дописи смартфонів у соціальній мережі Facebook, які містять історії про досвід насильства, характеризуються різною репрезентацією видів насильства:

5.1 У дописах частіше згадується досвід порушення особистого простору, ніж спроби сексуального гендерно-обумовленого насильства.

5.2 У дописах частіше згадуються спроби сексуального гендерно-обумовленого насильства ніж випадки безпосереднього сексуального насильства.

5.3 У дописах частіше згадуються випадки сексуального гендерно-обумовленого насильства ніж фізичного.

5.4 У дописах частіше згадуються випадки фізичного гендерно-обумовленого насильства ніж економічного.

5.5 У дописах частіше згадуються випадки економічного гендерно-обумовленого насильства ніж психологічного.

6. Через дописи смартфонів у соціальній мережі Facebook відбувається конструювання гендерної стратифікації:

6.1 Жінки переважно виступають жертвами.

6.2 Чоловіки переважно виступають кривдниками.

3.1.2. Інструментарій дослідження

Інструментарієм дослідження виступає кодифікатор контент-аналізу, який формувався пошуковим шляхом. Кодифікатор є шестирівневим, містить 10 категорій («рік викладення допису», «тип допису», «оформлення допису», «тональність», «автор», «стать автора», «вік автора», «країна автора», «тип

населеного пункту автора», «змістовне наповнення допису»), та набір субкатегорій. Категорія «змістовне наповнення допису» є найбільшою, складається з субкатегорій, які у свою чергу, поділяються ще на чотири підрівні. Категорія «змістовне наповнення допису» постає головним джерелом даних для перевірки гіпотез дослідження, адже враховує основний зміст та наповнення публікацій дописувачів.

3.2. Методичний пакет

3.2.1. Обґрунтування вибірки дослідження

У межах дослідження вивчаються дописи з соціальної мережі Facebook, адже смартфон «Я не боюся сказати» був поширений влітку 2016 року саме у цій мережі за ініціативи української активістки. Обсяг генеральної сукупності визначити досить складно, адже Facebook характеризується специфічними алгоритмами побудови стрічки новин. Відповідно до Паніотто В. І. для досягнення репрезентативної вибірки (з значенням помилки 5% і рівнем надійності 95%) достатньо дослідити 400 одиниць за умови практично нескінченної генеральної сукупності [7, с. 82]. Отже, для забезпечення надійності та репрезентативності варто дослідити 400 документів (дописів).

За Юзвою Л. Л. застосування технік контент-аналізу до різних типів медіа-матеріалів характеризується суттєвими відмінностями, зокрема у процесі формування вибірки при роботі з друкованими та Інтернет-матеріалами [4, с. 247]. Одним з способів, який пропонує Юзва Л. Л. для конструювання вибірки Інтернет-медіа, є використання спеціально розроблених для цієї мети інструментів, таких як Мониторинг СМІ Медiateка, LookSMI, Semantrum, YouScan, SemanticForce, InfoStream [4, с. 247]. Отже, для формування вибіркової сукупності був застосований інструмент для медіа моніторингу «Медiateка» (<http://promo.mediateka.com.ua>), за допомогою якого є можливим створення індивідуальних запитів для моніторингу, зокрема у розрізі теми дослідження. Інструмент «Медiateка» з метою відбору дописів смартфона був використаний 26 жовтня 2018 року.

Пошук дописів здійснювався за період з липня 2016 року до жовтня 2018 року за ключовими словами (хештегами) смартфонів: #янебоюсьсказати, #янебоюсьсказать, #янебоюсясказати, #янебоюсясказать. Всього з соціальної мережі Facebook вдалося відібрати 455 дописів. У подальшому відбувалася чистка даних:

1. відбракування дублікатів;
2. відбракування дописів, які не стосуються досліджуваної проблеми;
3. відбракування дописів, які містять суто зображення, відеоматеріали, посилання та повторні публікації (репости) без коментарів автора публікації.

Отже, всього було відбраковано 194 дописи, масив складався вже з 261 допису. З огляду на те, що доцільним обсягом вибіркової сукупності є 400, було прийняте рішення дібрати ще 139 дописів вручну. Ручний добір складався з наступних етапів:

1. пошук дописів за кожним хештегом, обрахування їх кількості;
2. набір дописів у масив з зазначенням їх посилання;
3. чистка сформованого масиву (відбракування дублікатів, відбракування дописів, які не стосуються досліджуваної проблеми, відбракування дописів, які містять суто зображення, відеоматеріали, посилання та повторні публікації (репости) без коментарів автора публікації).

Всього було знайдено 263 дописи, з яких 83 – відбраковано. Отже, масив ручного відбору налічував 180 дописів (див. табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Ручний добір дописів за ключовими словами (хештегами)

Ключове слово (хештег)	Кі-сть знайдених дописів за хештегом	Кі-сть відбракованих дописів	Кі-сть відібраних дописів
#янебоюсьсказати	88	30	58
#янебоюсьсказать	90	40	50
#янебоюсясказати	75	5	70
#янебоюсясказать	10	8	2
Всього	263	83	180

Далі був складений масив з посилань на відібрані дописи. З огляду на те, що відібрана кількість дописів (180) перевищує заплановану (139), наступним кроком ручного відбору було:

4. обрахування представлення відібраних дописів за кожним хештегом у загальній сукупності відібраних дописів;

5. досягнення запланованої кількості (139) (див. табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Визначення необхідної кількості дописів

Ключове слово (хештег)	Представлення відібраних дописів за кожним хештегом у загальній сукупності відібраних дописів, %	Необхідна кількість дописів
#янебоюсьсказати	$58/180 \cdot 100\% = 32,2\%$	$139 \cdot 32,2\% = 45$
#янебоюсьсказать	$50/180 \cdot 100\% = 27,8\%$	$139 \cdot 27,8\% = 39$
#янебоюсясказати	$70/180 \cdot 100\% = 38,9\%$	$139 \cdot 38,9\% = 54$
#янебоюсясказать	$2/180 \cdot 100\% = 1,1\%$	$139 \cdot 1,1\% = 1$
Всього	100%	139

Відповідно до кожного хештегу була обрахована необхідна кількість дописів для їх пропорційного представлення у вибірковій сукупності.

Останній крок ручного добору:

6. За допомогою генератора випадкових чисел з попередньо сформованого масиву посилань на дописи було відібрано 45 дописів для хештегу #янебоюсьсказати, 39 дописів для хештегу #янебоюсьсказать, 54 дописів для хештегу #янебоюсясказати та 1 допис для хештегу #янебоюсясказать.

Формування масиву дописів завершилося поєднанням масиву «Медіатеки» та масиву, сформованого вручну.

3.3. Результати контент-аналітичного дослідження

У дослідженні розглядається специфіка конструювання дискурсу гендерно-обумовленого насильства через смартмоб «Я не боюсь сказати», який домігся виведення проблеми насильства на рівень публічної дискусії.

Динаміка розгортання смартмобу є нерівномірною, що характерне для медіа-подій. Найбільша кількість дописів, яка складає масив дослідження, була написана саме у липні 2016 року – 82,3% дописів. Смартмоб розпочався 5 липня, і вже 6 липня досяг свого піку (113 дописів з масиву було написано у цей день). Надалі кількість дописів стрімко спадає. Варто зазначити, що публікація дописів стосовно теми смартмобу протягом двох років все ще продовжується, але не є такою активною. Динаміка розгортання смартмобу відповідає моделі поширення новини у соціальній мережі, яку запропонував український дослідник Захарченко А. П. Відповідно до якої активне поширення новин припадає на перші дві доби [8, с 194].

За допомогою Google Trends можна прослідкувати популярність пошукового запиту «янебоюсьсказати» по країнам (див. рис 3.1.).

Рис. 3.1. Популярність пошукового запиту «янебоюсьсказати» за період з липня 2016 до жовтня 2018 року (Google Trends)

Запитам привласнюються бали від 0 до 100, де 100 балів означає, що країна характеризується найбільшою часткою популярності запиту. Відповідно до даних Google Trends пошуковим запитам з України надано 100 балів. Якщо змінити формулювання на «янебоюсьсказать» частка популярності запиту серед

інших країн збільшується (до інтерактивної мапи додаються Білорусь – 100 балів, Росія – 86 балів, Казахстан – 53 бали), проте зменшується охоплення України – 62 бали. Це говорить про те, що смартфон зацікавив людей та набув популярності також і за межами України.

Кодуванню підлягали 400 одиниць аналізу. На рисунку 3.2. наведена хмара слів – найчастіше згадувані слова у проаналізованих дописах.

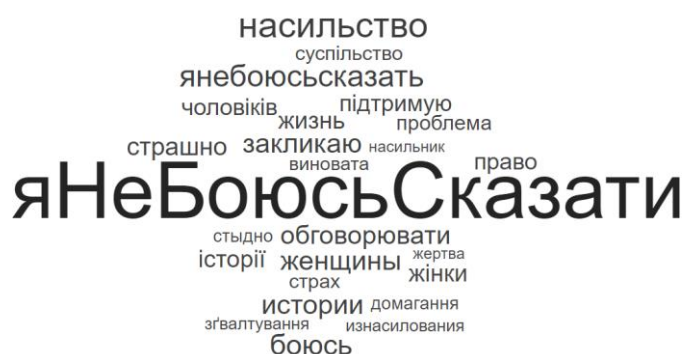

Рис. 3.2. Частотні слова усіх проаналізованих дописів¹

Відповідно до найбільш згадуваних слів можна простежити, що у дописах яскраво відображається суспільна проблема. Автори частіше використовують більш загальні категорії у своїх публікаціях, відповідно до цього можна зробити два висновки:

1. дописувачі звертають увагу на масштабність проблеми гендерно-обумовленого насилля, застосовуючи загальні категорії «насильство», «проблема», «суспільство», «жінки», «чоловіки»;
2. дописувачі залучають інших користувачів мережі до певних дій, які направлені на обговорення та боротьбу з явищем насильства, використовуючи поняття «закликаю», «обговорювати», «підтримую»;
3. поширюючи дописи, користувачі мережі описують переживання стійких емоцій, пов'язаних з пережитим досвідом, або сприйняттям цього досвіду оточуючими: автори використовують поняття: «страшно», «винна», «соромно», «боюсь».

¹ Слова, які згадувалися в усіх проаналізованих дописах не менше 20 разів.

Авторами дописів переважно виступають жінки – 60,3%. Чоловіки менш активно підтримують смартмоб, їх авторству належить 21,8% дописів. У поширенні смартмобу найменшу роль відіграли спільноти (публічні сторінки та групи), ними було опубліковано 18% дописів (див. рис. 3.3.).

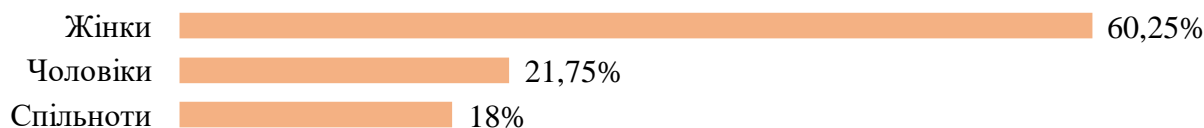

Рис. 3.3. Розподіл дописів за авторством

Стосовно активності користувачів у межах смартмобу була висунута **перша гіпотеза-основа**: Користувачі соціальної мережі Facebook є більш активними у обговоренні проблем гендерно-обумовленого насильства ніж спільноти. Відповідно до наведеного розподілу (див. рис. 3.3.) **гіпотеза повністю підтверджується. Перша гіпотеза-наслідок**, яка зазначає, що жінки частіше поширюють дописи, які висвітлюють проблеми гендерно-обумовленого насильства, ніж чоловіки – **підтверджується**. З огляду на те, що від гендерно-обумовленого насильства зазвичай страждають жінки, обговорення даної теми для жінок є більш актуальним. **Друга гіпотеза-наслідок**, у якій йдеться, що чоловіки частіше поширюють дописи, які висвітлюють проблеми гендерно-обумовленого насильства, ніж спільноти – також **підтверджується**. Дослідження продемонструвало, що спільноти виявляють найменшу активність у підтримці смартмобу.

Соціально-демографічну категорію «вік» можна визначити лише для авторів дописів-користувачів мережі. Для 79,9% учасників смартмобу визначити вік неможливо, адже він не вказаний на сторінці, або є прихованим налаштуваннями конфіденційності (див. рис. 3.4.).

Рис. 3.4. Розподіл авторів дописів-користувачів мережі за віком

Серед користувачів мережі найбільшого поширення смартмоб набув в межах України – 64,3% (див. рис. 3.5.).

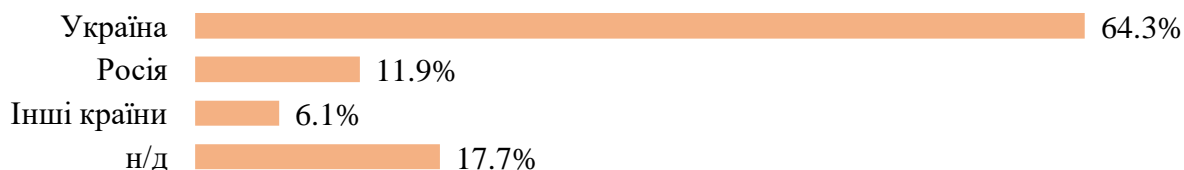

Рис. 3.5. Розподіл авторів дописів-користувачів мережі за країною

Неможливо ідентифікувати країни більшості публікацій, авторами яких виступали спільноти – 63,9%. Спільнотам з України належать 34,7% дописів.

Більшість авторів дописів-користувачів мережі жителі великих міст – 74,7%. Неможливо визначити тип населеного пункту 18% авторів дописів-користувачів мережі. Серед великих міст найактивнішими є кияни, їх авторству належить 68,2% дописів. Населений пункт більшості публікацій, авторами яких виступали спільноти, неможливо ідентифікувати (70,8%), 29,2% дописів належать спільнотам з великих міст – загалом з Києва (95,2%).

З огляду на те, що діяльність користувачів та спільнот у соціальній мережі характеризується різними передумовами, для перевірки наступних гіпотез доцільно розглядати дописи користувачів мережі та спільнот окремо.

Друга гіпотеза-основа: Змістовне наповнення дописів смартмобу переважно відображає суб'єктивне сприйняття авторами-користувачами мережі проблем гендерно-обумовленого насильства.

Рисунок 3.6. демонструє, що переважна кількість авторів дописів-користувачів мережі (92,7%) викладали первинні публікації – авторські. Вторинні публікації (репости) зустрічаються рідко (7,3%), характеризується копіюванням первинного повідомлення з зазначенням коментаря.

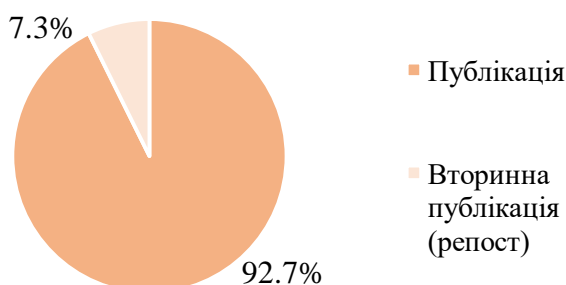

Рис. 3.6. Розподіл дописів користувачів мережі за їх типом

Стосовно оформлення дописів користувачів мережі 76,5% публікацій містять лише текст. *Перша гіпотеза-наслідок підтверджується* – автори дописів-користувачі мережі викладають у мережу скоріш первинні публікації ніж вторинні. У своїх дописах автори діляться історіями з життя, висловлюють суб'єктивну думку, аргументи підтримки, або критики смартмобу.

Дослідження конструювання дискурсу гендерно-обумовленого насильства через смартмоб передбачає обов'язковий розгляд змістовного наповнення дописів. Варто зазначити, що часто окремий допис містить не лише історію про досвід насильства, а й вираження оціночних суджень, розгляд проблем насильства, заходів задля їх подолання, а також інші категорії. Категорії змістовного наповнення дописів часто зустрічаються у поєднанні, дописувачі висвітлювали проблемне явище комплексно, окреслюючи масштаби проблеми на рівні всього українського суспільства, виражаючи суб'єктивне ставлення, поширюючи історії з власного життя. З огляду на це, візуалізація результатів має методичну особливість. На даному кроці було застосовано систему 1; 0, в межах якої всім частотам для однієї категорії (за умови що вони були) було присвоєно значення 1. Відповідно, якщо частот не було, лишалось значення 0. Нижче по тексту ця ж система застосовувалась до результатів: рис. 3.7., рис. 3.9., рис. 3.11., рис. 3.12. Наведена діаграма демонструє розподіл дописів користувачів мережі за змістовним наповненням (див. рис. 3.7.).

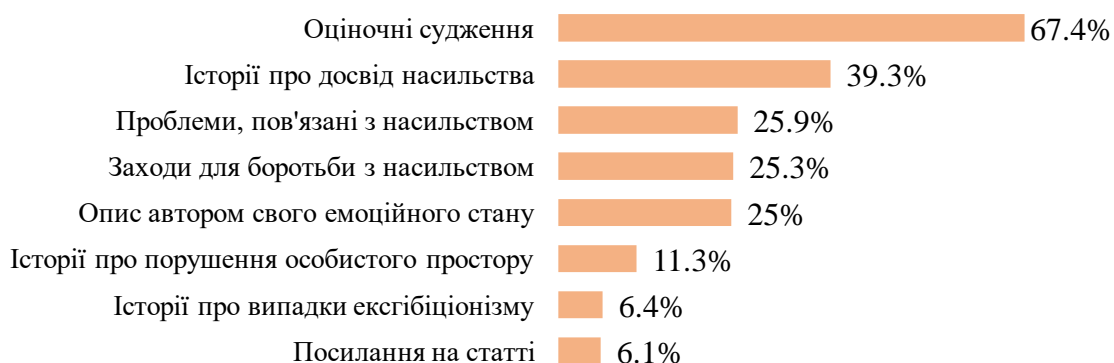

Рис. 3.7. *Змістовне наповнення дописів користувачів мережі*

Серед загальної кількості публікацій жінок та чоловіків 67,4% дописів містять оціночні судження (аргументацію підтримки, або критики смартмобу), 39,3% дописів висвітлюють історії про досвід насильства, а саме про: спроби

сексуального насильства, сексуальне, фізичне, психологічне та економічне насильство. Учасники смартмобу публікували дописи як про особистий досвід, так і досвід рідних, друзів, знайомих. Чверть дописів містять розгляд суспільних проблем, пов'язаних з гендерно-обумовленим насильством (25,9%), та розгляд заходів, направлених на боротьбу з ним (25,3%). Для більш точної перевірки другої гіпотези-наслідку необхідно розглянути кількість дописів з історіями про насильство, та кількість дописів з оціночними судженнями, окремо, адже значна кількість дописів поєднує ці дві категорії. Користувачі мережі виклали 221 допис, які містили оціночні судження, та 128 дописів, у яких йшлося про історію насильства. З цих двох сукупностей дописів – 57 дописів містять як оціночні судження, так і історії про досвід насильства (див. рис. 3.8.). Отже, 164 дописи містять лише оціночні судження (а також інші змістовні категорії окрім історій про досвід насильства), 71 допис містить історії про досвід насильства (а також інші змістовні категорії окрім оціночних суджень).

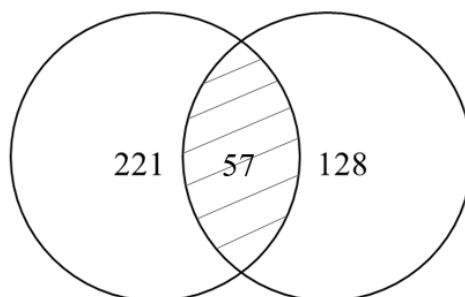

Рис. 3.8. Перетин категорії «оціночні судження» (221 допис) та категорії «історії про досвід насильства» (128 дописів)

Друга гіпотеза-наслідок: автори дописів-користувачі мережі скоріш розповідають історії про досвід насильства ніж виражають оціночні судження (настрої підтримки / критики смартмобу) – **спростовується**. Висвітлення історій про досвід насильства посідає друге місце за частотою після вираження оціночних суджень. Така представленість історій про досвід гендерно-обумовленого насильства пояснюється прихованим характером проблеми.

Третя гіпотеза-наслідок – автори дописів-користувачі мережі скоріш виражають оціночні судження (настрої підтримки / критики смартмобу) ніж поширюють посилання на статті, **підтверджується**. Адже всього 6,1% дописів

жінок та чоловіків містять посилання на статті. Поширення статей переважно передбачає використання у власній публікації вже кимось узагальненої інформації. Серед авторів дописів-користувачів мережі переважає суб'єктивне сприйняття проблем гендерно-обумовленого насильства, тож, поширення статей характеризується найменшою частотою. Отже, **друга гіпотеза-основа підтверджується частково**, з огляду на спростування другої гіпотези-наслідку. Переважання оціночних суджень над поширенням історій про досвід насильства демонструє, що проблема насильства носить прихований характер. Позитивні тенденції проявляються у тому, що тема набула обговорення у мережі навіть у вигляді надання оціночних суджень (аргументація підтримки, або критики). Вираження користувачами мережі суб'єктивних думок говорить про те, що смартмоб досяг головної мети – проблеми гендерно-обумовленого насильства почали активно обговорюватися. Суспільний резонанс набув широкого масштабу, смартмоб призвів до змін на законодавчому рівні.

Змістовне наповнення дописів, авторами яких виступають спільноти, мають дещо іншу спрямованість. Для аналізу дописів, авторами яких виступали спільноти, було висунуто **третю гіпотезу-основу**: Змістовне наповнення дописів смартмобу переважно відображає об'єктивне сприйняття авторами-спільнотами проблем гендерно-обумовленого насильства.

Автори дописів-спільноти загалом викладають первинні публікації: 95,8% дописів спільнот є авторськими, вторинні публікації (репости) становлять всього 4,2%. Оформлення дописів спільнот зазвичай поєднує текстове наповнення та посилання на статті – 76,4%. Набагато рідше дописи спільнот складаються виключно з тексту, тексту з посиланням на події, тексту у поєднанні з медіа файлами (зображеннями, відеозаписами). Отже, **перша гіпотеза-наслідок**, у якій йшлося, що автори дописів-спільноти викладають у мережу скоріш вторинні публікації (репости) ніж первинні – **спростовується**. Не дивлячись на переважання публікацій-посилань на статті, спільноти зазвичай викладають авторські публікації, а не репости.

Дописи спільнот також характеризуються поєднанням категорій

змістовного наповнення дописів. Розподіл, наведений на рисунку 3.9., демонструє, що спільноти переважно розповсюджують дописи з посиланнями на статті – 62,5%. *Друга гіпотеза-наслідок підтверджується* – автори дописів-спільноти скоріш поширюють посилання на статті ніж виражають оціночні судження стосовно смартмобу (настрої підтримки / критики). Дані демонструють, що поширення історій про досвід насильства майже не характерне для спільнот. Відповідно до цього, *третья гіпотеза-наслідок*, у якій йдеться, що автори дописів-спільноти скоріш виражають оціночні судження стосовно смартмобу (настрої підтримки / критики) ніж розповідають історії про досвід насильства – також *підтверджується*.

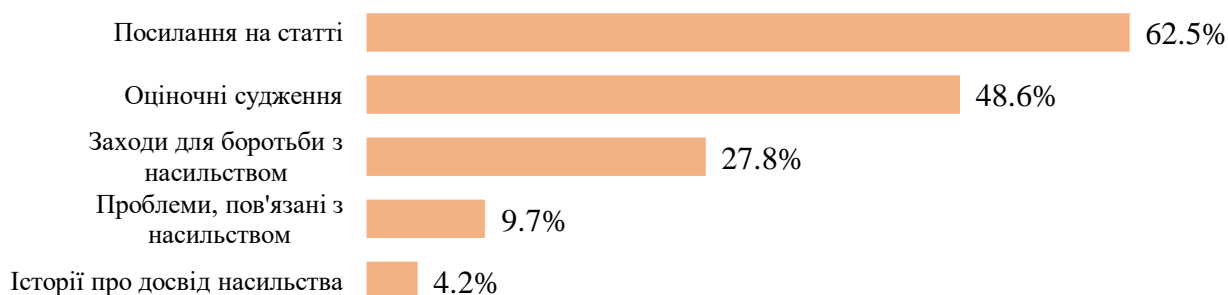

Рис. 3.9. *Змістове наповнення дописів спільнот*

Отже, **третья гіпотеза-основа підтверджується частково** з огляду на спростування першої гіпотези-наслідку. Не дивлячись на публікацію переважно авторських дописів, участь спільнот у смартмобі характеризується дещо іншою специфікою, порівняно з користувачами мережі. Спільноти відіграли важливу роль у обговоренні проблеми гендерно-обумовленого насильства, поширюючи статті про масштаби проблеми, перебіг смартмобу, резонансні дописи, реакцію та експертну думку фахівців сфери психології, педагогіки, юриспруденції. Спільноти виступають скоріш зовнішніми спостерігачами за ситуацією з причини поширення, фіксації загальних аспектів смартмобу та пов'язаної з ним проблематики, а також з огляду на поширення невеликої кількості дописів про досвід насильства. Варто зазначити, що оціночні судження, які складають текстове наповнення дописів спільнот, загалом виражають настрої підтримки смартмобу – 94,3%. Серед згадувань підтримки смартмобу найчастіше

зустрічалось твердження, що смартфон окреслив масштаби проблеми (29%), а також заклик до обговорення проблеми насильства (23,2%). Кількість згадувань критики смартфона всього 5,7%. Спільноти відіграють дуже важливу роль у розповсюдженні інформації, адже охоплення їх дописів переважно є вищим.

Четверта гіпотеза-основа: Через дописи смартфона у соціальній мережі Facebook транслуються різні моделі поведінки жінок та чоловіків.

Рис. 3.10. Розподіл дописів жінок та чоловіків, у яких згадувалися історії про досвід насильства та порушення особистого простору

Діаграма (див. рис. 3.10.) демонструє розподіл дописів жінок та чоловіків, з історіями про досвід насильства та порушення особистого простору. Кожна з категорій змістовного наповнення допису характеризується різним висвітленням у дописах чоловіків та жінок. Серед усіх дописів, які містять згадування досвіду насильства, 90,7% публікацій належать жінкам. У смартфоні участь жінок утрічі перевищує участь чоловіків, але дописів, у яких містяться історії про насильство, серед жінок більше майже в 10 разів, що підтверджує гендерну спрямованість насильства від якого страждають переважно жінки.

Для перевірки четвертої гіпотези-основи необхідно розглянути змістове наповнення дописів жінок та чоловіків окремо. З огляду на поєднання авторами дописів декількох категорій змістовного наповнення, обрахування дописів, у яких згадується кожна окрема категорія, відбувається від загальної кількості дописів жінок та загальної кількості дописів чоловіків. **Перша гіпотеза-наслідок**, у якій йдеться, що жінки скоріш підтримують смартфон, поширюючи історії про досвід гендерно-обумовленого насильства та оціночні судження підтримки – **підтверджується**.

Відповідно до діаграми (див. рис. 3.11.) авторки дописів підтримують смартфон, переважно поширюючи дописи з оціночними судженнями підтримки

(57,3%) та дописи з історіями про досвід насильства (48,5%).

Рис. 3.11. *Змістове наповнення дописів жінок*

Серед дописів жінок, у яких виражаються оціночні судження підтримки смартмобу, найчастіше зустрічаються публікації з закликом до обговорення проблем насильства (60,1%), боротьби з явищем гендерно-обумовленого насильства (34,1%), твердженнями про те, що смартмоб окреслив масштаби проблеми (47,1%), критикою тих, хто висміює смартмоб (31,9%).

Відповідно до розподілу (див. рис. 3.12.) чоловіки переважно поширюють дописи з вираженням оціночних суджень підтримки (54%), на другому місці за частотою йде вираження оціночних суджень критики (24,1%). Наведені розподіли демонструють переважання ставлення підтримки як серед жінок, так і чоловіків. *Друга гіпотеза-наслідок*, яка передбачає, що чоловіки скоріш критикують смартмоб, поширюючи історії анекдотичного характеру та оціночні судження критики – *спростовується*. Не дивлячись на те, що чоловіки ставляться до смартмобу більш критично ніж жінки (24,1% та 6% відповідно), показник підтримки смартмобу серед чоловіків-дописувачів перевищує показник критики. Серед дописів чоловіків, у яких виражається підтримка, найчастіше зустрічаються публікації з твердженнями: смартмоб окреслив масштаби проблеми (76,6%), смартмоб сприяє вирішенню проблеми (40,4%), з закликом до обговорення проблеми насильства (55,3%).

Отже, як жінки, так і чоловіки виражають переважно настрої підтримки.

Рис. 3.12. *Змістовне наповнення дописів чоловіків*

Загалом змістовне наповнення дописів чоловіків та жінок відрізняється: серед чоловіків більш поширена критика смартфонів, жінки у дописах частіше, ніж чоловіки описують свій емоційний стан (28,6% та 14,9% відповідно), дописи жінок орієнтовані на висвітлення історій про досвід насильства. Серед дописів чоловіків, у яких виражено критичне ставлення до смартфонів, 52,4% дописів – історії анекдотичного характеру, порівняно з 13,3% дописів жінок. **Четверта гіпотеза-основа підтверджується частково**, з огляду на спростування другої гіпотези-наслідку.

П'ята гіпотеза-основа: Дописи смартфонів у соціальній мережі Facebook, які містять історії про досвід насильства, характеризуються різною репрезентацією видів насильства.

Гендерно-обумовлене насильство має різні прояви: насильство сексуальне, фізичне, психологічне та економічне. Під час кодування було зафіксовано, що автори згадували випадки втручання в особистий простір та спроби сексуального насильства. Тож, наведені категорії також були включені до аналізу для перевірки гіпотези. Через малу кількість дописів спільнот з історіями про досвід насильства, до розгляду вони не беруться. Користувачі мережі вміщували в одному дописі досвід одразу декількох видів насильства.

На цьому етапі, обрахування базується саме на загальній кількості їх згадувань (245) в межах категорії «історії про насильство».

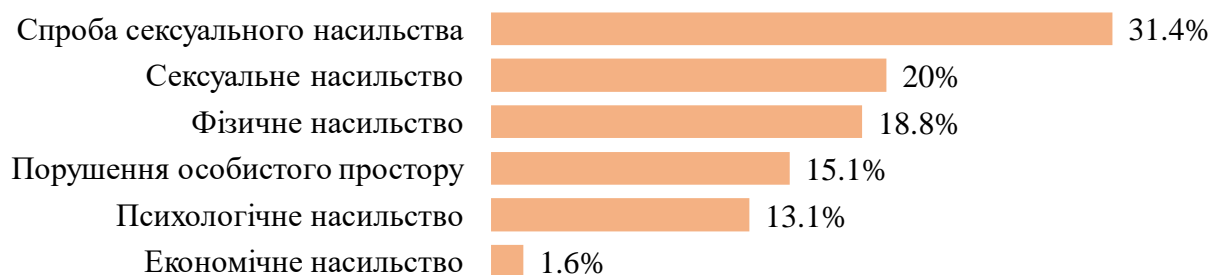

Рис. 3.13. Згадування учасниками смармобу досвіду різних видів гендерно-обумовленого насильства

Перша гіпотеза-наслідок передбачає, що в дописах частіше згадується досвід порушення особистого простору, ніж спроби сексуального гендерно-обумовленого насильства. Відповідно до наведеного розподілу (див. рис. 3.13.), **перша гіпотеза-наслідок спростовується**. Серед загальної кількості згадувань різних видів насильства, у дописах користувачів мережі міститься всього 15,1% згадувань про випадки порушення особистого простору. **Друга гіпотеза-наслідок** – у дописах частіше згадуються спроби сексуального гендерно-обумовленого насильства ніж випадки безпосереднього сексуального насильства – **підтверджується**. Проблема гендерно-обумовленого насильства є дуже сенситивною, тож, згадувань саме про спробу сексуального насильства є найбільше – 31,4%. **Третя гіпотеза-наслідок**, яка передбачає що в дописах частіше згадуються випадки сексуального гендерно-обумовленого насильства ніж фізичного, також **підтверджується**. Серед загальної кількості згадувань різних видів насильства, у дописах користувачів мережі 20% згадувань про сексуальне насильство. **Четверта гіпотеза-наслідок** – в дописах частіше згадуються випадки фізичного насильства ніж економічного – **підтверджується**. Згадувань фізичного насильства серед дописів користувачів мережі 18,8%, а економічного – 1,6%. **П'ята гіпотеза-наслідок**, яка передбачає що в дописах частіше згадуються випадки економічного гендерно-обумовленого насильства ніж психологічного – **спростовується**. Досвід економічного насильства у дописах зазначався найменше. На противагу, серед

загальної кількості згадувань різних видів гендерно-обумовленого насильства згадувань психологічного насильства більше, а саме 13,1%.

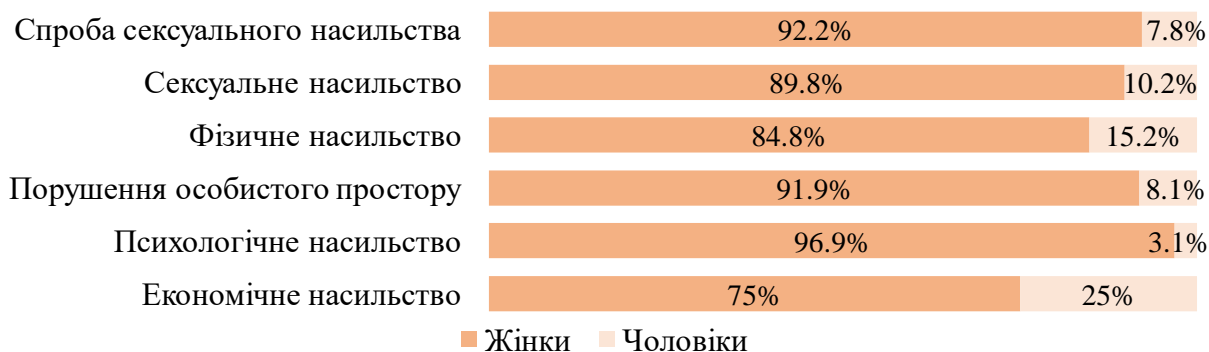

Рис. 3.14. Згадування досвіду різних видів гендерно-обумовленого насильства у дописах жінок та чоловіків

Відповідно до розподілу (див. рис. 3.14.), авторами дописів про насильство переважно є жінки. Варто зазначити, що і чоловіки висвітлювали у своїх дописах історії про досвід насильства, що демонструє дієвість смартмобу – замовчувані раніше теми набули обговорення і серед чоловіків.

Шоста гіпотеза-основа: Через дописи смартмобу у соціальній мережі Facebook відбувається конструювання гендерної стратифікації.

Для перевірки шостої гіпотези-основи до розгляду беруться дописи, які містять історії про досвід насильства, авторками яких виступають виключно жінки. Авторки дописів описували досвід насильства, жертвами якого були як самі авторки, так і їх родички, подруги та знайомі жінки. Більшість згадувань різних видів насильства стосується особистого досвіду авторок дописів.

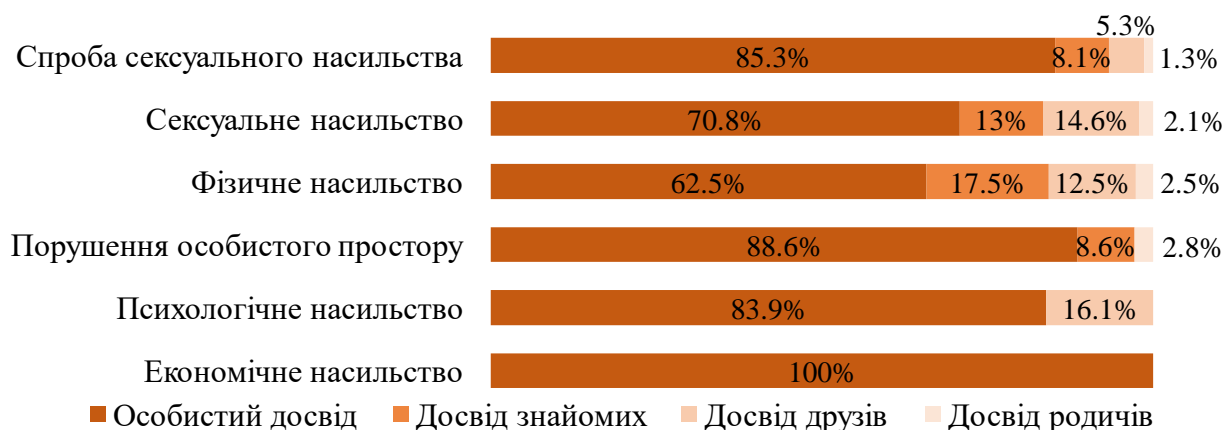

Рис. 3.15. Згадування досвіду гендерно-обумовленого насильства серед дописів жінок, у яких згадуються різні види насильства

Серед публікацій, які містять згадування сексуального насильства, 70,8% згадувань стосується особистого досвіду жінок (див. рис. 3.15.). Серед усіх згадувань фізичного насильства 82,4% припадає на домашнє насильство. Історії про досвід психологічного насильства містять 25,4% згадувань переслідування, 23,7% – залякування, 16,9% – аб'юзивних відносин, приниження та ображення по 13,6% відповідно, 6,8% згадувань булінгу у школі.

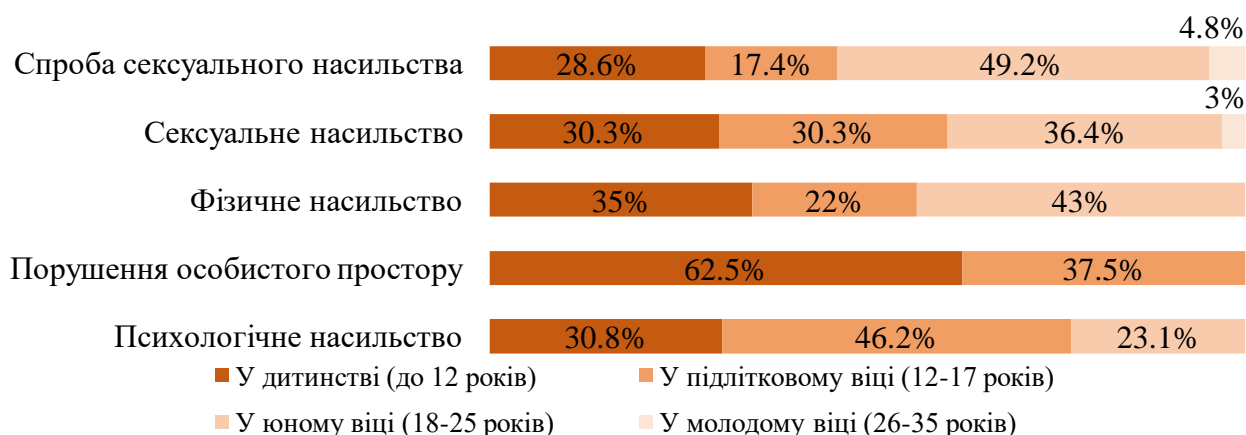

Рис. 3.16. Вік, у якому жінки ставали жертвами насильства, відповідно до згадувань у дописах

Відповідно до розподілу (див. рис. 3.16.) авторки дописів зазнавали насильства у різному віці. Поширенням історій з дитинства та підліткового віку, жінки демонструють, що спогади про ситуації насильства, або їх спроб не забуваються, а залишають психологічну травму на все життя.

Фізичного та психологічного насильства жінки зазнавали переважно від знайомих осіб (75,9% та 88,2% відповідно), що підкреслює заподіяння цих видів насильства особами з найближчого оточення (див. рис. 3.17.).

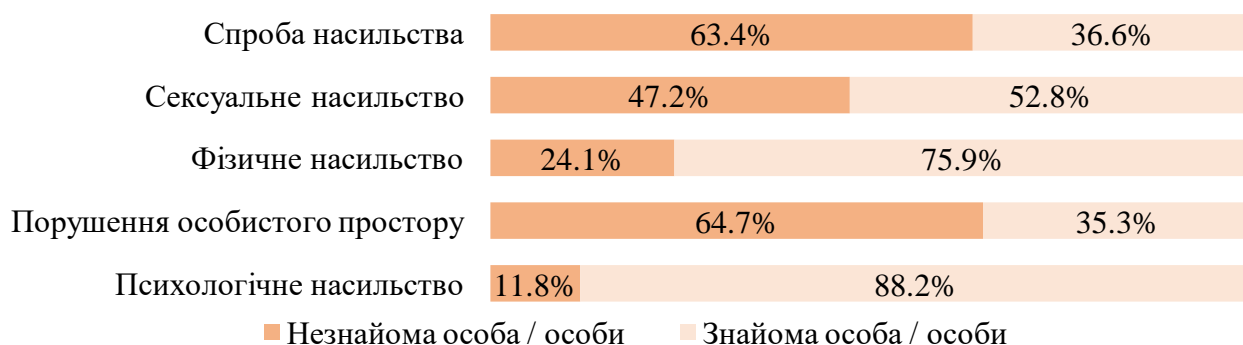

Рис. 3.17. Кривдники, від яких авторки дописів зазнавали гендерно-обумовленого насильства

У дописах жінок (див. рис. 3.18.) зі згадуванням домашнього насильства (82% від загальної кількості згадувань фізичного насильства), кривдниками найчастіше виступали: чоловік (39,3%), батько (28,6%) та хлопець (28,6%).

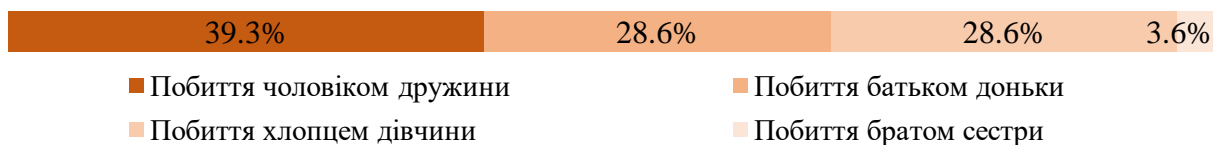

Рис. 3.18. Згадування кривдників, які заподіяли домашнього насильства

Жінки згадували про особисту реакцію після ситуацій насильства. Більшість згадувань жінок, а саме 74,2% (див. рис. 3.19.) стосуються замовчування через сором. Проблеми насильства замовчувались через невідповідне сприйняття близькими, оточуючими та суспільством.

Рис. 3.19. Особиста реакція жінок реакція на факт гендерно-обумовленого насильства

Серед найпоширеніших реакцій рідних та близьких на факт насильства – звинувачення у провокативній поведінці та байдужість до ситуації.

Тож, *перша гіпотеза-наслідок* – жінки переважно виступають жертвами та *друга гіпотеза-наслідок*, відповідно до якої чоловіки переважно виступають кривдниками – *підтверджуються*. Проаналізовані дописи відображали чоловіків переважно як кривдників. Жінки описували свої емоції поняттями «страх», «безсилля», «сором», «безпомічність», й не отримували належної підтримки від оточуючих. **Шоста гіпотеза-основа повністю підтверджується.**

Відповідно до техніки визначення тональності, кожному допису була надана «негативна» (-1) «нейтральна» (0), або «позитивна» (+1) оцінка з огляду на емоційне забарвлення змісту допису.

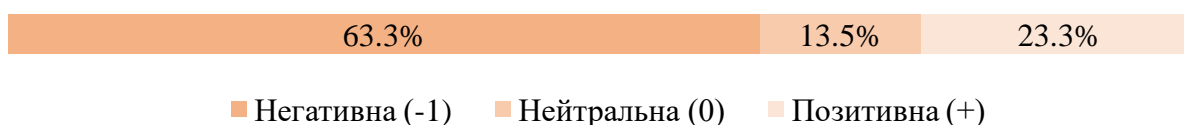

Рис. 3.20. Розподіл тональності змістовного наповнення дописів

Більша частина проаналізованих дописів (див. рис. 3.20.) характеризується негативною тональністю (63,3%), що пов'язано зі специфікою теми смартмобу, обговорювались шокуючим історії з життя людей. Негативна тональність зумовлена також описом авторами свого емоційного стану. У дописах користувачів переважає вираження негативних емоційних станів, найчастіше зустрічались категорії відчуття страху за себе та близьких.

Набір дописів до масиву передбачав фіксування взаємодій з дописом (реакцій). Серед загальної кількості вражень на дописи смартмобу 84,8% припадає на «подобається». Відповідно до контент-аналітичного дослідження доцента Індіанського університету Сун-Юнь Яна реакція «подобається» характеризується найменшим рівнем активності користувачів мережі, порівняно з іншими реакціями [9, с. 442]. Мається на увазі, що реакція «подобається» потребує менше зусиль від користувачів мережі, й використовується найчастіше через її більшу «доступність». На цьому етапі кількість «подобається» не буде враховуватись до розрахунків.

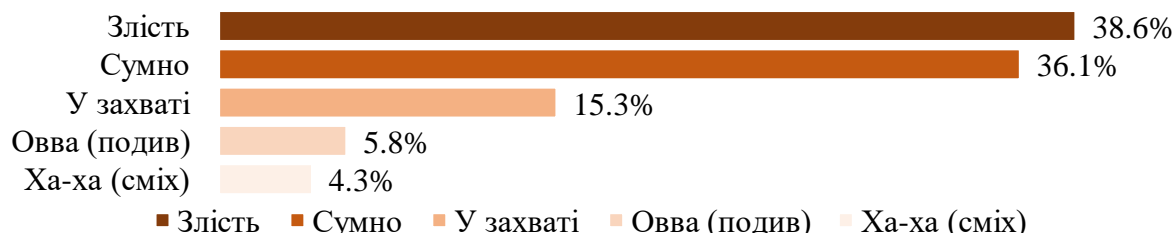

Рис. 3.21. Розподіл вражень на дописи учасників смартмобу

Розподіл (див. рис. 3.21.) демонструє, що найчастіше користувачі мережі реагували на дописи смартмобу, натискаючи «злість» (38,6%) та «сумно» (36,1%). Публікації учасників смартмобу змусили інших користувачів мережі виражати стійкі почуття: злість на осіб, які виступають у ролі кривдників, та сум через усвідомлення масштабності проблеми насильства. Стосовно інших реакцій прослідковується цікавий факт: 55,5% припадає на коментарі та 44,5% на поширення. Розрив у відсотках не є великим. Поширення характеризується найвищим рівнем активності, порівняно з проставлянням вражень та коментуванням, і пов'язане з самопрезентацією. Високий рівень поширення ще раз підтверджує масштаби резонансу, спричиненого смартмобом.

3.4. Висновки контент-аналітичного дослідження

Сучасні соціальні відносини формуються за допомогою різноманітних взаємодій, а також ментальних конструктів: стереотипів, установок, норм, цінностей. Презентація гендерних взаємодій, ролей та стереотипів представляють особливу важливість для дослідження, адже такі структури безпосередньо впливають на конструювання дискурсу гендерно-обумовленого насильства. Дискурс орієнтований на соціальні взаємодії в умовах певного контексту. Конструювання дискурсу гендерно-обумовленого насильства через смартмоб відбувається завдяки поширенню користувачами мережі дописів та вкладенню в них конкретного змістовного наповнення.

У межах контент-аналітичного дослідження вдалося з'ясувати певні особливості, які пов'язані зі специфікою конструювання дискурсу гендерно-обумовленого насильства через смартмоб *«Я не боюсь сказати»*. Відповідно до отриманих результатів, *залученість користувачів мережі (жінок і чоловіків) та спільнот до обговорення проблем гендерно-обумовленого насильства є різною*. Найбільшу активність у обговоренні проблем насильства продемонстрували жінки, а найменшу – спільноти. *Загалом викладалися первинні публікації*, а це говорить про те, що їх автори висловлювали переважно суб'єктивні думки стосовно теми смартмобу.

Серед авторів дописів *історії про досвід гендерно-обумовленого насильства публікували загалом користувачі мережі (жінки та чоловіки)*, у яких йшлося як про особистий досвід насильства, так і досвід рідних, друзів, знайомих. Змістове наповнення дописів, авторами яких виступають *спільноти*, мають дещо інший характер, а саме: *посилання на статті та усереднені коментарі стосовно масштабу та перебігу смартмобу*.

Проаналізовані дані демонструють *переважання ставлення підтримки смартмобу як серед жінок, так і чоловіків*. Варто зазначити, що вираження критичної оцінки стосовно смартмобу властиве чоловікам та жінкам, але *чоловіки ставляться до смартмобу більш критично*, простежується поширення історій анекдотичного характеру.

Дописи, які стосуються досвіду насильства, відображають *різну репрезентацію його видів*. Найчастіше у дописах жінок згадуються спроби сексуального насильства, досвід безпосередньо сексуального та фізичного насильства. Найменше згадувань – щодо випадків економічного насильства.

Дослідження продемонструвало, що *через дописи смартмобу відбувається конструювання гендерної стратифікації*. Більшість дописів, у яких зазначаються історії про досвід гендерно-обумовленого насильства, стосується безпосередньо їх авторок, які ставали жертвами насильства переважно у дитинстві та підлітковому віці. Відповідно до проаналізованих дописів, кривдниками виступають чоловіки. Фізичного та психологічного насильства жінки зазнавали переважно від осіб з найближчого оточення. Поширеною особистою реакцією на ситуацію гендерно-обумовленого насильства було замовчування через сором. Серед найпоширеніших реакцій рідних на факт насильства було звинувачення у провокативній поведінці та байдужість. Авторки дописів здебільшого виступають жертвами через заподіяне стосовно них насильство, а також у наслідок звинувачення близькими та відсутності підтримки.

До дописів смартмобу була застосована техніка «Тональність». Автори дописів надають власним висловлюванням емоційну забарвленість, які характеризуються висвітленням скоріш негативних емоцій. Це пояснюється тим, що автори більшості дописів підтримували обговорення важливої суспільної проблеми, висвітлюючи негативний життєвий досвід насильства. Саме завдяки розповсюдженню таких шокуючих історій смартмобу вдалося досягти суспільного резонансу. Застосування іншої техніки – підрахунку реакцій на публікації, продемонструвало наявність зворотної реакції високого рівня на дописи смартмобу від інших користувачів.

Контент-аналітичне дослідження демонструє, що користувачі мережі-учасники смартмобу виступають агентами соціокультурного формування дискурсу гендерно-обумовленого насильства завдяки поширенню дописів з особливим змістовним наповненням.

Список використаних джерел

1. Rheingold H. Smart mobs: The next social revolution / Howard Rheingold. – Cambridge: MA: Perseus Publishing, 2002. – 266 p.
2. Марценюк Т., Скопик Х. Соціологічний аналіз онлайн флешмобу #ЯНеБоюсьСказати: хто і що говорить про гендерне насильство / Т. Марценюк, Х. Скопик. – 2017. – 26 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу:
https://genderindetail.org.ua/netcat_files/80/90/Martsenyuk_Skopyk.pdf
3. Стеблина Н. А. #Янебоюсьсказати в повестке украинских и российских СМИ: специфика восприятия инициативы граждан в конфликтной среде масс-медиа / Н. А. Стеблина. // Журнал исследований социальной политики. – Т. 16, №3. – 2018. – С. 425–440. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://doi.org/10.17323/727-0634-2018-16-3-425-440>
4. Сучасні методики контент-аналізу: навчальний посібник / Батаєва Катерина, Коритнікова Надія, Костенко Наталія, Семотюк Орест, Юзва Людмила; за заг. ред. Костенко Наталії, Батаєвої Катерини та Іванова Валерія. – К.: Видавничий дім «Кондор», 2018. – 416 с.
5. GfK звіт за результатами «Дослідження поширеності насильства щодо дівчат та жінок». – 2014. – 57 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org.ua/images/documents/4497/GBV%20prevalence%20survey%20%20UA.pdf>
6. UNFPA Ukraine «Сучасне розуміння маскулінності: ставлення чоловіків до гендерних стереотипів та насильства щодо жінок». – 2018. – 128 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Сучасне%20розуміння%20маскулінності_Звіт%20дослідження.pdf
7. Паниотто В. И. Качество социологической информации (методы оценки и процедуры обеспечения) / В. И. Паниотто. – Киев: Наукова думка, 1986. – 208 с.

8. Захарченко А. П. Модель поширення у соціальних мережах новинної інформації від популярних інтернет медіа. – 2017. – С. 192-202 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.academia.edu/35913101>
9. С. Kim, S.-U. Yang, Like, comment, and share on Facebook: How each behavior differs from the other, Public Relations Review, Volume 43, Issue 2, June 2017, P. 441-449 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/313774385_Like_comment_and_share_on_Facebook_How_each_behavior_differs_from_the_other

ДОДАТКИ

Додаток А – Апробація результатів дослідження

1. Збірник тез доповідей міжнародної наукової конференції, березень 2019 року
2. Матеріали міжнародної конференції, листопад 2019 року

Додаток Б – Фрагмент кодифікатору контент-аналізу

Таблиця 1

Категорія	Код	Код	Субкатегорія	Код	Субсубк.	Код	Субсубсубк.	Код	Субсубсубсубк.	Код	Субсубсубсубсубк.
Рік викладення допису	01	01.1	2016								
		01.2	2017								
		01.3	2018								
Тип допису	02	02.1	Публікація								
		02.2	Вторинна публікація (репост)								
Оформлення допису	03	03.1	Суто текст								
		03.2	Текст та зображення								
		03.3	Текст та посилання на статтю								
		03.4	Текст та репост								
		03.5	Суто репост								
		03.6	Посилання на подію								
		03.7	Текст та посилання на пісню								
		03.8	Текст та посилання на громадську організацію								
Тональність	04	04.1	Негативна								
		04.2	Нейтральна								
		04.3	Позитивна								
Автор	05	05.1	Користувач мережі								
		05.2	Спільнота								
Стать автора	06	06.1	Жіноча								
		06.2	Чоловіча								
		06.3	Спільнота								
Вік автора	07	07.1	до 30								
		07.2	31-40								
		07.3	41-50								
		07.4	51-60								
		07.5	61-70								
		07.6	н/д								
		07.7	спільнота								
Країна	08	08.1	Білорусь								
		08.2	Болгарія								
		08.3	Велика Британія								
		08.4	Данія								

Додаток В – Обґрунтування джерел, що використовуються у дослідженні

Таблиця 2

Традиційний аналіз допису з хештегом смартмобу «Я не боюсь сказати», викладеного у мережі Facebook

	Основа класифікації	Вид	Особливості
1. Що являє собою документ (його вид, форма)?	За статусом документального джерела	Неофіційний документ	Дописи у соціальній мережі – створені за власною ініціативою публікації окремих індивідів, які зазвичай носять приватний характер
	За мотивами створення документу	Наявний (вже існуючий) документ	Аналізу підлягають дописи, написані за період з липня 2016 р. до листопада 2018 р. включно. Дописи фіксують думки, інформацію про життєвий досвід людей, створення документів не спровоковане дослідником.
	За носієм інформації	Письмовий електронний документ	Дописи розміщені у соціальній мережі Facebook в електронному вигляді. Чітко визначається зміст документу – його текстові та графічні частини.
2. Який його контекст?	Дописи з хештегами смартмобу, які були викладені користувачами мережі Facebook, загалом направлені на привернення уваги суспільства до проблеми гендерно-обумовленого насильства. Дописи містять інформацію про особистий досвід психологічного, фізичного, сексуального насильства, а також думки індивідів про смартмоб.		
3. Хто автор?	Авторами дописів є користувачі соціальної мережі Facebook. Кожен допис створений за ініціативою окремого індивіда.		
4. Мета створення?	Основна мета створення дописів у межах смартмобу – привернення уваги суспільства до проблем гендерно-обумовленого насильства. Другорядні – поширення особистої думки щодо перебігу смартмобу (підтримка / критика).		
5. Яка надійність документа?	Оцінка надійності документа передбачає точне встановлення особистості автора, обставин часу та місця створення, мотивів, котрі спонукали автора створити документ, а також ступеню оцінки збереження первинного вигляду документу. Дописи є надійними документами, адже можливо встановити авторів та деякі їх соціально-демографічні характеристики, час та дату викладення, ідентифікувати гіперпосилання. Є неспровокованими.		
6. Яка достовірність зафіксованих у ньому даних?	Позиції, за якими оцінюється достовірність	Ступінь достовірності документа	
	Статус документального джерела	Джерело є неофіційним. Інформація відображає суб'єктивні думки, ставлення, особистий досвід авторів, тому її достовірність важко перевірити. Автори дописів зачіпали досить сенситивні теми, тому, є не зацікавленими у розповсюдженні недостовірної інформації про власний негативний досвід.	

Завершення табл. 2

6. Яка достовірність зафіксованих у ньому даних?	Основа класифікації	Особливості
	Наявність процедур контролю	З огляду на те, що джерела відображають суб'єктивні думки, ставлення та особистий досвід, достовірність документальної інформації можна перевірити шляхом безпосереднього спілкування з авторами дописів.
	Відсутність фактуальної інформації	Автори дописів поширюють інформацію про певні факти та події з їхнього життя. Фактуальна інформація в дописах присутня, але вона зазвичай стосується особистого життя їх авторів, що дуже ускладнює перевірку. Оскільки смартфон зачіпає сенситивні теми, дописам притаманна емоційна компонента.
	Мотиви створення документів	Зміст дописів безпосередньо стосується авторів, але вони не є зацікавленими у поширенні недостовірної інформації, адже це стосується їх особистостей.
	Умови створення документу	Відомості про умови створення документа відсутні.
7. Яка суспільна дія, суспільний резонанс документа?	Активне поширення дописів у межах смартфона «Я не боюсь сказати» привернуло увагу великої кількості користувачів мережі як в Україні, так і за її межами до проблем гендерно-обумовленого насильства. Смартфоб, у свою чергу, сприяв прискоренню розгляду законопроекту про внесення змін до деяких законів України в зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи «Про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами». Закон був підписаний Президентом України 09.01.2018 р. Смартфоб призвів до змін на законодавчому рівні.	
8. Який фактичний зміст документа?	Документи містять інформацію, яка безпосередньо стосується проблеми гендерно-обумовленого насильства: історії з особистого життя авторів, їх рідних, друзів, знайомих, інших людей про досвід психологічного, фізичного, сексуального насильства; ставлення до перебігу смартфона (підтримка / критика); інформування користувачів мережі про події та заходи, які стосуються висвітлення проблеми гендерного насильства; розповсюдження статей, публікацій на тему насильства; поширення інформації про послуги психологів	
9. Висновки про автора документа?	Єдиний автор відсутній. Більшість авторів дописів – жінки. Переважна частина авторів дописів мали на меті привернути увагу до такої суспільно-значущої проблеми, як гендерне насильство, поширюючи реальні історії життя.	

